

Vatnajökulsþjóðgarður
Urriðaholtsstræti 6-8
210 Garðabær

Garðabær, 10. júní 2022
Málsnúmer: 202205-0017
SS

Efni: Umsögn um breytingu á stjórnunar- og verndaráætlun Vatnajökulsþjóðgarðs.

Vísað er til tölvubréfs frá Vatnajökulsþjóðgarði, dags. þann 10. maí 2022, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um til lagða breytingu á stjórnunar- og verndaráætlun þjóðgarðsins varðandi veiðar á austursvæði þar sem ákvæði um griðland við Snæfell og á Eyjabökkum er fellt út úr áætluninni.

Leitað hefur verið til Náttúrufræðistofnunar við undirbúning breytingartillögunnar og veitti stofnunin síðast umsögn um málið þann 30. nóvember 2021. Í þeirri umsögn var það niðurstaða Náttúrufræðistofnunar að viðhalda ætti griðlandinu og að ekki væri óeðlilegt að hafa sértækar reglur á tilteknum svæðum innan þjóðgarðsins, enda tíðkast það víðar t.d. í Skaftafelli og Jökulsárgljúfrum. Þá væri einnig ástæða til að setja sérreglur um svæði sem er skilgreint Ramsar-svæði. Einnig kemur fram í umsögninni að ef fallið verði frá ákvæðinu um griðlandið verði að tryggja með öðrum hætti að veiði á svæðinu valdi ekki óæskilegu álagi á dýr og annað lífríki með því að skilgreina skýrar veiðistjórnunar- og umgengnisreglur á annan hátt.

Nú hefur ákvörðunin um að fella út ákvæði um griðland verið tekin í stjórn Vatnajökulsþjóðgarðs. Ákvörðunin er rökstudd á þá leið að þar sem sérákvæðið um griðlandið væri einungis í stjórnunar- og verndaráætluninni en ekki í reglugerð um Vatnajökulsþjóðgarð nr. 300/2020, væri óheppilegt ósamræmi til staðar og úrræði þjóðgarðsins til að fylgja eftir ákvæðinu mjög veik. Þá ættu veiðitakmarkanir innan þjóðgarðsins frekar að sækja sér lagastoð til laga um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum nr. 64/1994.

Náttúrufræðistofnun tekur undir að lagaleg staða sérákvæðisins hafi verið óheppilega veik og heppilegra hefði verið að styrkja stoðir þess í reglugerð um þjóðgarðinn. Þá getur stofnunin tekið undir álit Náttúrustofu Austurlands (í umsögn þeirra sem gerð var í ferli breytingartillögunnar og vísað er til í meðfylgjandi minnisblaði frá 11. janúar 2022) að veiðitakmarkanir innan griðlands Vatnajökulsþjóðgarðs séu ekki nauðsynleg forsenda til að stýra stofnstærð hreindýra. Til þess er regluverk laga nr. 64/1994 vissulega besta stjórn tækið.

Markmið með griðlandinu beinast þó að fleiri þáttum eins og fjallað er um í fyrri umsögn Náttúrufræðistofnunar sem og Náttúrustofu Austurlands t.a.m. neikvæð áhrif af hreindýraveiðum á uppkomu heiðagæsaunga og fellistöðvar heiðagæsa innan svæðisins. Mjög mikilvægt er að heiðagæsaþópar á þessum slóðum fái einhverja vernd frá slíkri truflun ef að veiðibanni verði aflétt. Það er óhád stöðu heiðagæsa stofnsins hverju sinni. Hér er um

grundvallaratriði er varðar verndun búsvæðis heiðagæsar á viðkvæmum árstíma að ræða. Mikilvægt er að Vatnajökulspjóðgarður beiti sér og skilgreini aðgerðir til að tryggja þá verndun sem nauðsynleg er, sérstaklega varðandi atriði sem regluverk laga nr. 64/1994 ávarpar ekki. Sömuleiðis þarf að koma í veg fyrir að aukin umferð vegna veiði valdi ekki óásættanlegu raski á viðkvæmum gróðri. Það að um Ramsar-svæði sé að ræða eykur vægi þessara atriða sem hér eru nefnd.

Til að bregðast við þessum atriðum er lögð fram til kynningar samhliða breytingartillögunni vöktunaráætlun. Þar er stefnt að því að vakta á svæðinu m.a. umferð veiðimanna, álag á land vegna umferðar, álag á lykilþætti í náttúrunni, umferð hreindýra á veiðitíma, þéttleika heiðagæsar í varpi og fellitíma, þéttleika rjúpu og mófugla o.fl. Mjög jákvætt er að mati Náttúrufræðistofnunar að stefnt sé að svo yfirgripsmikilli vöktun og nauðsynlegt að bæta þekkingu um svæðið til að undirbyggja aðgerðir og reglur. Ekki kemur þó fram í áætluninni hvernig brugðist verði við ef niðurstöður vöktunar gefa til kynna að þörf sé á mótvægisaðgerðum vegna neikvæðra áhrifa aukinnar umferðar sökum hreindýraveiði.

Í stjórnunar- og verndaráætluninni er lagt til að halda inni heimild þjóðgarðsvarðar til að stýra umferð um svæði á fellitíma heiðargæsa, og á það sem fyrr við um alla umferð. Það er að mati Náttúrufræðistofnunar lágmarksaðgerð til að koma í veg fyrir mögulega truflun. Sú heimild þarf einnig að geta takmarkað umferð um viðkvæm gróðursvæði, og það getur átt við um umferð gangandi en sérstaklega ökutækja þ.m.t. fjórhjóla. Þá er ekki fjallað um hvort ástæða sé til að setja sérreglur um skotfæri til að draga úr mögulegri hávaðamengun eða efnamengun.

Að mati Náttúrufræðistofnunar Íslands er mjög mikilvægt að niðurstaða fáist í hvernig tryggt verði að breytingar á veiðiheimildum á Eyjabökkum og við Snæfell hafi ekki óásættanlega neikvæð áhrif á lífríki svæðisins.

Hvort veiðar á hreindýrum og öðrum tegundum eigi að fara fram innan þjóðgarðsins yfir höfuð er síðan stærra atriði sem Náttúrufræðistofnun telur að mætti taka umræðu um við tækifæri. Mörg fordæmi eru fyrir því að veiðar séu óheimilar innan friðlýstra svæða óháð því hvort þær hefðu áhrif á stofna veiðitegunda eða ekki, þar sem tilgangurinn er frekar að uppfylla grunnmarkmið friðlýsinganna um verndun lífríkis fyrir truflun af athöfnum mannsins. Að mati Náttúrufræðistofnunar er það sannarlega einn megintilgangur friðlýsinga að skapa svæðum sérstöðu hvað varðar inngríp og truflun fyrir lífríki eins og veiðar eru.

Vissulega er munur á tilgangi friðlýsingar eftir því um hvernig friðlýst svæði er að ræða en það er engu síður mjög eðlilegt að innan Vatnajökulspjóðgarðs sé hægt að skilgreina griðlönd einmitt í þeim tilgangi að vernda lífríki á tilteknum svæðum, óháð því hvort veiðibann hafi áhrif á stofnstærðir í stærra samhengi. Því má segja að afnám griðlandsins sé viss táknræn afturför hvað varðar verndun lífríkis innan þjóðgarðsins ekki síst því svæðið á Eyjabökkum og við Snæfell, er skilgreint sem sérstaklega mikilvægt lífríkissvæði m.a. á alþjóðlega vísu sem Ramsar-svæði.

Náttúrufræðistofnun gerir ekki frekari athugasemdir að svo stöddu en er reiðubúin að veita frekari ráðgjöf um málið ef þess er óskað.

Virðingarfyllst,

Snorri Sigurðsson

Snorri Sigurðsson
Sviðsstjóri náttúruverndarsviðs

